
GAUDEO

VERBEETERDE

INSTRUCTIE

VAN DE

EYGENSCHAP

DER

WINDEN,

EN DE COURSSEN, TE HOUDEN IN HET VAARWATER

Tusſchen Nederland en Java.

Met eenige aanmerkingen vermeerdert, volgens Reſolutie van de Vergadering der Zeventiene, te Amſterdam den 15 *Maart* 1748.

Te AMSTERDAM,

By NICOLAAS BYL, Drukker van de Ed. Ed. Heeren Bewindhebberen van de Ooſt-Indiſche Compagnie. *Met Privilegie.*

1758.

N.B. De Verbeteringen en Aanmerkingen zyn met een andere Letter gedrukt.

INSTRUCTIE

Van de Eigenschap der Winden in het Vaarwater tusschen Nederland en Java.

Lzoo ten hoogsten noodig is, dat de Opperhoofden en Stuurluyden, op de Schepen van de Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, gaande na of keerende uit India, weten, wat winden in dit vaarwater wayen, is tot haar onderrigting, uit verscheide der beste en zekerste ondervindingen, dit volgende Besluit gemaakt, welk mitsdezen hun gelast word wel in agt te nemen en op te letten.

Van Nederland tot de Canarische Eylanden zyn de winden veranderlyk. *Dog worden, volgens de getuigenis van de aldaar varende Zeelieden, vroeger Noordelyker by de wal, dan verre buiten de zelve gevonden.*

Van de Canarische Eylanden Zuydwaarts heeft men gemeenlyk een N. O. Passaat-wind, dog waait d'eenen tyd des jaars verder door, als d'ander tyd, in manieren als volgt:

In January heeft men gemeenlyk de regte N. O. Passaat-wind tot binnen de 4 en 3 graden Noorder breete, dog hoe meerder de Zon Noordwaarts aankomt, hoe verder men benoorden de Linie de Zuydelyke winden aantreft, tot in de maand van July, wanneer men als dan de zuidelyke winden al op 10 a 11 graden N. breete heeft; die als dan weder allengs met de Zon na de Linie keeren, tot de Maand December en January, daar men dan gemeenlyk de Z. O. Passaat-wind op 4 of 3 graden krygt.

In February, ende Maart, waait de Noord-Ooste Passaat-wind gemeenlyk tot op 4 graden Noorder breete, daar op die tyd de Z. O. en de Oostelyke Passaat-wind begint.

In April waait de N. O. Passaat-wind gemeenlyk tot op 5 graden Noorder breete, alwaar op die tyd de Z. O. wind begint.

In May tot op 6 graden Noorder breete, daar op die tyd de Z. O. en wel zoo Zuydelyke wind begint.

In Juny, tot op 8 graden Noorder breete, daar dan de Zuidelyke wind begint.

In July, tot op 10 graden Noorder breete, daar op die tyd de Zuidelyke ende wel zoo Westelyke wind begint.

In Augustus tot op 11 graden Noorder breete, daar de Zuidelyke ende wel zoo westelyke wind begint.

In September, tot op 10 graden Noorder breete, daar de Zuidelyke wind begint.

In October, tot op 8 graden Noorder breete, daar de Zuidelyke ende wel zoo Oostelyke wind begint.

In November, tot op 6 graden Noorder breete, daar de Zuyd-Ooste wind begint.

In December, tot op 5 graden Noorder breete, daar de Zuid-Ooste wind begint.

Men moet weten, dat tusschen de Noord-Oost en de Z. O. Passaat-wind de wind gemeenlyk variabel is; welke veranderlyke winden zomtyds wel een graad of twee eerder ofte later gevonden worden, dan de boven geseide breete; dog hoe men Noordelyker is, hoe men de variable winden meerder omtrent het Noorden ende Noord-Oosten heeft; ende hoe men Zuidelyker komt, hoe de variable winden meer omtrent het Zuyd-Oosten ende Zuyden wayen. *Ook vind men thans, dat, na 't einde van de N. O. Pasſaat, in het Somersaizoen de winden wel na het N. W. W. en Z. W. schieten, die zig omtrent de Middellyn met de Z. O. Pasſaatwind vereenigen, ten zy men te na aan de Afrikaansche Kust is, wyl de winden dan aan 't Zuid en 't Z. W. blyven Continueeren; en somtyds door donderbuien of stiltens worden verpoost.*

Op de Kust van Brasil heeft men gemeenlyk de winden van September tot Maart O. N. O. en weder van Maart tot September zuydelyk, dog niet verder, dan 40 a 50 Myl buiten de wal, daar heeft men dan de ordinaire Z. O. Passaat. *Hoewel die in de maanden Mey tot September ook wel Zuydelyker, met styve koelten word bevonden.*

Op de Kust van Angola zyn de winden tusschen het Z. W. en het Zuyden tot wel 150 mylen buyten de wal, dog verder af begint de wind allenskens na de algemeene Z. O. Passaat te lopen.

Van Cabo de Bona Esperance na St. Helena, Ascension, en

en voorts tot onder de Linie, heeft men de wind ordinaris omtrent het Z. O.

Tusschen de 28 en de 35 graden Zuyder breete word gemeenlyk veranderlyke wind gevonden. *Welke somtyds, onder regenachtig weer, schielyk van den eenen naar den anderen hoek schiet.*

Bezuyden de 35 ofte 36 graden Zuyder breete heeft men ordinaris een Westelyke Pasfaat-wind, dog houd in January, February ende Maart zo vast geen regel, als wel in de andere tydt des Jaars.

De Westelyke Pasfaat-winden bezuyden de 35 ofte 36 graden Zuyder breete wayen ook beoosten Cabo de Bona Esperance tot het Land van de Eendragt toe: dog in January, February ende Maart, heeft men ook bezuiden de 35 graden omtrent de Cabo de Bona Esperance, en 100 a 200 mylen daar beoosten (gelyk mede van bewesten gezeit is) veel veranderlyke winden, dewelke aldaar ook dikwils Oostelyk wayen.

Tusschen de 35 ende 28 graden Zuyder breete in de Indische Zee, heeft men veeltyds veranderlyke winden, de welke zomtyds ook wel tot de Tropicus Capricorni toe wayen. *Welke winden mede somtyds, met styve buyen of stormvlagen schielyk van 't N. O. door 't N. aan 't W. en Z. W. onder regenachtig of dik weer omschieten, en zeer gevaarlyk voor de Scheepen zyn.*

Beoosten Madagascar heeft men de geheele Indische Zee door, tusschen de 10 ofte 11 graden Zuyder breete, ende de Tropicus Capricorni, een ordinarise Oostelyke Pasfaat-wind, dewelke ook veeltyds nog tot op de 28 graden Zuyder breete gevonden word, en daar het gansche jaar door waait.

Tusschen de Linie ende de 10 oft 11 graden Zuyder breete waait de wind d'een tyd des jaars Oostelyk, ende d'ander tyd Westelyk. Het Oostelyk Mousson rekent men van April tot November: van November tot April rekent men het Westlyk Mousson; 't welk in December en January sterkst doorwaait, April ende November rekent men voor Wyffel-maanden.

INSTRUCTIE
Om in de May-Tyd
Uyt Nederland na Java te Zeylen.

NA voorgaande Besluit op de Eigenschap der winden, in het vaarwater tusschen Nederland en Java, uit de beste en zekerste ondervindingen gemaakt, word by dezen geordonneert en gelast aan alle Opperhoofden en Stuurlieden op de Scheepen in dienst van de Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, varende in de May-tyd uit Nederland na India.

Eerstelyk, dat zy het Canaal gepasseert zynde, van benefsens Lezard oft Engelands-eind, zoo 't mogelyk is, haar cours zullen zetten zuid-West, tot op de hoogte van 43 graden, om alzo, omtrent de 60 mylen buiten Cabo Finisterre te loopen: afterom, dat is benoorden Schotland omgaande, zullen tragten omtrent op dezelve hoogte van 43 graden, en op dezelve lengte van 60 mylen buiten de Caap Finis-terre, te geraken, *ten zy zulks by de bizondere Zylagie ordre, die hen word mede gegeven, anders mogt worden geordonneert.*

En zullen dan van de 43 graden Noorder breete, en 60 mylen buiten de Cabo-Finis-terre, Zuiden en Zuiden ten Westen aangaan na Madera oft Porto Santo, en van daar voorts met die zuidelyke gang tusschen Canaria en Teneriffa deur, of wat Westelyker aangaande, bewesten Teneriffa om loopen, na de winden vallen; *of wel geheel bewesten en buyten het gezicht van alle de Canarische Eylanden stevenen, na dat dit by de bizondere Zylaagie ordre werd gelast.*

Dit boven verhaalde is te verstaan met een open wind; maar zoo wanneer de wind contrarie liep, zal men, zoo veel doenlyk

lyk is tragten zodanige courſen te behouden, en niet nalaten de Canariſe Eilanden in't gezigt te loopen, alwaar men de NO. Paſsaat-wind bekomt, als in de Eigenſchap der winden gezeit is, *ten zy dit by de bizondere zylagie ordre mogt verboden zyn.*

Met de Noord Ooſter Paſsaat-winden van de Canariſche Eilanden gaande na de Eilanden van Cabo Verde, *of zo genaamde Zout Eilanden*, zal men dezelve ook in't gezigt loopen en verkennen, *by welke verkenning van deze en bovengemelde Eilanden men verdacht moet zyn, dat dezelve ſomtyds, met een heldre Lucht, door een nevel zo bezet kunnen zyn, dat zy niet verre, of wel niet eer, dan te gelyk met de branding tegen de Kusten, ondekt worden.*

Voorts zal men van de Eilanden van Cabo Verde, Zuiden ten Ooſten *of wel Zuiden* (*na dat dit by de bizondere zeilagie ordre mogt worden gelaſt*) aanzeilen, tot dat de variable winden bekomen worden, *die na het einde van de NO. Paſsaat, in dezen tyd en in dezen vaarweg veeltyds door 't Noorden, naar 't Weſten, en by 't naderen der Linie, tot ZW. en Z. ten W. ſchieten, waar mede, wyl men dan Weſt genoeg met de Zuiden koers bekomen heeft, om de ZO. kan worden geſtevent, om dus door de variable winden tot op 3 a 2 graden N. breete te geraken, en daar de wind beooſten het Zuiden aantreffende met dezelve om de ZW. over wenden, om over dien boeg de middellyn te paſſeeren; indagtig zynde dat in dit gemelde Vaarwater, zomtyds by nieuwe of volle Maanen de winden, omtrent de Linie veranderlyker zyn dan by de Quartieren, het welk dan dient geobſerveert te worden om alle ſlagboegen tot winning van Zuid waar te neemen. Gelyk ook by ſtilte niet moet worden verzuimt, den loop der ſtromen naar te ſpeuren, die zich naar de winden ſchikken en waar door de Scheepen buiten het vaarwater te verre, om de Ooſt of Weſt worden gevoert.*

Op dat nu met de veranderlyke winden niet te verre naar den eene of den anderen kant zoude worden geſtevent, maar dat de Linie op het bekwaamſt zal worden gekruyſt, zyn in de Paskaart getekent de Punčten.

A. B. C. D. E. F. G. *H.* en *I.*

't Punčt A. op 11 gr. 53 min. N. br. en 355 gr. 55 min. lengte
—— de B. — 7 —— N. br. en 358 — 43 —— ——
—— de C. in de Equinočtiaal —— op 4 —— —— ——

—— de

——— de D. in de Equinoctiaal ——— op 356 — 30 lengte
——— de E. op 11 gr. 53 min. N. breete op 351 — 20 ———
——— de F. op 2 gr. 50 min. N. breete op 355 — 20 ———
——— de G. in de Middelyn ——— op 353 — 50 ———
——— de *H.* op 6 *gr.* N. *breete* en 353 *grad.* 50 *min. lengte.*
——— de *I. in de Equinoctiaal* op 351 *graden lengte.*

Welke Puncten, door Lynen, alle aan den anderen zyn gevoegt, tusſchen welke de Scheeps Overheden, zo veel Zeemanſchap dulden wil, zullen trachten te blyven, om door de ſtroomen, die in deze tyden ſterk in de Guineeſche bocht vloeijen, niet in de zelve getrokken te worden, of door de ſtroomen, die in deze tyd omtrent de Kuſt van Braſil door de Zuidelyke winden Noordwaard worden geparſt, niet beneden Caab Auguſtyn, op gemelde Kuſt te worden gevoert; waarom, en wel voornamentlyk de Scheepen die in de maanden Juny tot October zich in dit Vaarwater bevinden, (in welken tyd men ordinair het langſt bezig is om de Linie te kruisſen, wyl de Zuidelyke wind dan tot 8 a 11 graade N. breete doorblaaſt) het tusſchen de Linie A, B, C. en E, F, D. of wel langs E, F, G. dienen te houden, welk punt G. op de lengte van 353 grad. 50 minuten geſtelt is, daar men zonder ſchroom de Linie Equinoctiaal mag ſnyden, dog tusſchen de geſtelde Liniën moet men altyd de beſte boegen voorwenden. Men zoude ook wel langs de Liniën B, C kunnen houden, maar men heeft door ondervinding, dat wanneer men omtrent de Lyn B, C. nadert, de Winden daar veel Z, Z, W. waajen, waar mede men het al Ooſtwaarts laat overlopen tot buiten de Lyn B, C, en zoo allengskens de Kuſt van Guinea nadert, alwaar de wind ZW. is, en zoo vervolgens bogtwaarts in verleit wort, dat niet alleen lange Reizen veroorzaakt, maar door ongezontheid van Lugt men daar ook veel zieken krygt. *Welke ramp ook de Zeelieden onderhevig kunnen zyn, die (niet naar hun gisſing, maar in waarheid) in deze tyd te verre beweſten het Punct G, of in het Punct I. de Linie pasſeeren, wyl zy, indien zy zich niet Ooſtelyker, maar Weſtelyker, als zy giſten, bevinden, gevaar lopen om benoorden de Caab Auguſtyn op de Brazilſche Kuſt te vervallen, alwaar, buiten een extra geluk, het voor hen ondoenlyk zoude zyn om boven gemelde Uithoek te laveren, wyl de ondervinding getuigt, dat de winden by de Kuſt te Zuidelyk en* 40 *a* 50 *mylen buiten die, niet Ooſtelyk genoeg zyn, en de ſtroo-*

ſtroomen door de zelven ſterk om de Noord en NW. werden geperſt, zo dat zelfs Scheepen die van het Eyland Fernando *de* Norhono, *om de ZZW. en Z.W. ten Z. waren geſtevend, niet boven de gemelde Caab hebben konnen zeylen noch laveeren, maar benoorden dezelve hebben moeten ankeren, en tot de maand October vertoeven, om de ruiming der winden en ſtilling der ſtroomen af te wachten; gelyk ook andere Scheepen, die meede van het bovengemelde Eyland in't gezicht van de Braſilſche Kuſt waren geraakt, en van daar, in ſtede van te ankeren het om de Ooſt hadden gelegt, niet boven het gemelde Eyland hebben kunnen ſtevenen of laveeren, maar weder door de Linie hebben moeten ſteken met het gevolg van een rampſpoedige reyze; welke bovengemelde gevallen onlangs noch aan het Schip het* Huys te Foreeſt, A°. 1740. *en aan het Schip de* Ida A°. 1745. *zyn gebeurd.*

Om nu eenigzints te ontdekken, wyl in volle zee alles giſſing is, of men zich binnen de gemelde Lynen van het wagenſpoor bevind wanneer men de Linie tot op 1 *a* 2 *graden genadert is, dient te weten, dat zulks uyt de variatie der Compasſen kan worden beſpeurt wanneer de obſervatiën aan de Zon met goede Inſtrumenten, en accuraat geſchied; want een a twee graaden benoorden of ook onder de middellyn, word thans tuſſchen de lengte van* 356 *tot* 359 *graden, de miswyzing van* 2 *tot* 4 *graden Noordweſtring bevonden; op welke bevinding redelyk wel ſtaat te maken is, wyl de bovengemelde pasſagie door de Retourſchepen, die jaarlyks van het Eyland* Aſcenſion, *als van een vaſte merkpaal, naar de Linie ſteevenen, in weinig tyds met een egale coers en friſſe wind en dus zonder veel verleiding van ſtroom of kwade giſſing word bezeylt, en daar door hen de gemelde miswyſing word geobſerveert; welke variatie buyten, of beooſten de* 359 *graden Lengte, vermeerdert zelfs tot* 15 *graden Noordweſtring na dat men verre in de Guineeſche Bocht word verleyd; of vermindert na dat verre beweſten de* 356 *graden Lengte word geſtevend, tot zoo verre dat geen miswyzing, en op de Lengte van* 351 *graden, Noordooſtring op de Compasſen bevonden word: waar uit dan eenigzints is na te gaan (wyl de beſte Pyl-compasſen* 1 *a* 1½ *graad met elkanderen verſchillen, of men buiten of binnen de Lynen van het wagenſpoor of beweſten of beooſten de gemelde Lengte zich bevind.*

 Doch

Doch indien het gebeurde dat by gebrek van obſervatien, dit niet eerder ware te ontdekken dan by, of na het pasſeeren van de Middellyn, en dat men dan door een obſervatie zich op lage Lengte, of meer dan een graad Noordooſtring bevond, of dat men door tegenvallende ſlagboegen, in het laveeren benoorden de Middellyn, door den vroeg opkomende Z. ten O. en Z. Z. O. wind, (waar mede niet om de Ooſt kan worden geſtevent,) genoodzaakt ware om het weſtwaarts, te laten overſtaan ende Linie beweſten het punct G. of het punct I. te pasſeeren; dan zoude by ontmoeting van ſchrale Z. Ooſte winden bezuyden de Middellyn, ook te rade zyn niet om de Ooſt te wenden maar het om de Z. W. met volle zeylen te laten doorſtaan, of het, door het ruymen van den wind, of dat men iets Ooſtelyker was, dan de Compasſen aantoonden (die gelyk gezegt is 1 *a* $1\frac{1}{2}$ *graad konne verſchillen) het nog gelukte boven Caab* Auguſtyn *te ſtevenen, wyl het over en weder wenden hier ſchaad'lyk bevonden is, om dat den ſtroomen op de loef boeg vallende, de ſcheepen beletten door laveeren iets te winnen.*

Ten andren, indien men zich door een obſervatie te verre in de Guineeſche bocht of beooſten het punct C, mogt bevinden, zoude het ook geraden zyn, indien de nood van wal te kiezen dit niet verhinderde, liever de ſteven om de Weſt te wenden, ſchoon de Z. Z. Weſtlyke winden de Coers tot Weſt bepalen, dan verder op hoop van een Z. O. wind in de Bocht te ſtevenen, wyl ordinaar in dit Weſt zeylen, de winden al ruymende gelegenheyd geven om Caab Auguſtyn te pasſeeren eer de diſtantie is afgezeylt, daar in tegendeel, wanneer getracht word hier met de Z. Weſte winden Zuid te winnen, de Schepen in korte dagen, door de ſtroom tot het eynde van de bocht worden gevoert, daar men lange kan zwerven, eer de Z. Z. Ooſte wind gelegentheyd geeft om de Middellyn te pasſeeren, hoewel (wyl geen Regel zonder exceptie is, dit wel eens ten beſten is gelukt, doch zo zelden dat het niet raadzaam is daar op te vertrouwen.

Wanneer men volgens een goede gisſing, of naar den bevinding van de miswyzing, niet verre buiten het gezicht van Caab Auguſtyn geſtevent is, diend gedacht te werden, dat het noch in deeze tyd zoo zeeker niet is om ruym ſchoots boven de droogte Abrolhos te zeylen, wyl de winden zomwylen, naar maate dat men Zuyd krygt ſchraalder worden, waardoor eenige ſchepen niet boven de gemelde droogte hebben konnen leggen

maar

maar op de zelve hebben moeten ankeren, of eenige dagen hebben moeten verſpillen, eer zy boven dezelven hebben gelaveert, gelyk dikwils, en ook noch onlangs in den Jare 1746. *aan het Schip* Nieuwſtad *is gezien, weshalven van de ruyme vlagen in tyds gebruyk moet werden gemaakt.*

En wyl in dit vaarwater de Eylanden Fernando, *de* Norhono *en* Trinidado *daar goede ankergrond, water, en brandhoud (dog moeilyk te halen) worden gevonden, zo zoude by nood daar van gebruik konnen worden gemaakt, om welke reden een kaartje van het eerſtgemelde Eiland in het Zeeboek van Braſil geplaaſt is.*

Wanneer men boven de Abrolhos gekomen is, *by welke heden tuſſchen de* 5 *en* 7 *grade Noordooſtring word bevonden*, dient men verdacht te zyn, dat men de Cours niet al te ſchielyk om de Ooſt aanboegt, want men heeft de winden binnen de 32 graden Zuider breete vry variabel van 't Z. Ooſt tot het N. N. Ooſt, dies zoude het wel beſt zyn om ſpoedig de Caab te bezylen het met een Z. Z. Ooſte cours tot op 34 a 36. graden te laten voorſtaan, daar men de Weſtelyke winden vry vaſt houd; waar mede men zeer ſpoedig met een Ooſte cours de Caab van Goede Hoop kan bezeilen, *waar omtrent men verdacht kan zyn, dat de miswyzing by dezelve tuſſchen de* 16 *a* 18 *graden Noordweſtering is.*

De Cabo Bone Eſperance gepaſſeert zynde, wort goed gevonden, dat tuſſchen de 36 a 42 graden Zuyder breete Ooſt aan zal gezeilt worden, tot dat men 850 mylen beooſten dezelve Caab zal gekomen zyn. *In welk vaarwater men de Eilanden Amſterdam en St. Paulo tuſſchen de* 38 *en* 39 *graden Zuider breette en na Stuurmans gisſing omtrent* 700 *mylen beooſten de gemelde Caab vind; aan welke, volgens de ontdekking van W. de Vlaming, geen ankergrond, dan aan de Zuidzyde van het eerſtgemelde, en aan de Noordzyde van het laatſte, een kanon ſchoot buiten de wal word gevonden, doch waar omtrent men hebbe verdacht te zyn, dat de weg tuſſchen de Caab en deze Eilanden veeltyds korter bevonden word, zo dat in tyds dient te werden uitgezien, om niet onverhoeds op dezelve te vervallen, waar omtrent weder van dienſt is, het obſerveeren der miswyzing, die beweſten buiten het gezigt van deze Eilanden thans* 20 *graden, en by dezelve* 17 *a* 18 *graden, Noordweſtering bevonden is. Dog indien men dezelve niet konde obſerveeren, diend men uit te zien*

na de groente, die somtyds even beweſten, dog altyd beooſten dezelve gevonden word; om de Coers daar na dus te richten, dat men door te verre Ooſt zeilens in deze tyd niet beooſten de Straat Sunda vervalt.

Indien nu de ſchepen, die in de Maityd uit Nederland zeilen, zich na het begin van October omtrent 850 mylen beooſten de Cabo de Bone Eſperance bevinden, en de Straat Sunda met het Weſtelyk Mousſon ('t welk in December, January, en February zyn meeſte kragt heeft) zouden mogen aan doen, zoo zal men zyn cours zoo Noordelyk ſtellen, dat men verzekert is beweſten de Straat Sunda te zullen vervallen; op dat, op de 6 graden Zuider breete gekomen zynde, en boven wind van de Straat Sunda, men de zelve op 't ſpoedigſte mag aan doen. *By welke aandoening men diend verdacht te zyn, dat het Lant van Sumatra en de Eilanden voor het zelve gelegen, wyl by deze de wal gezogt word, niet aan te loden zyn.*

Maar zo men van de Cabo Bone Eſperance Ooſt aan zeilende, zich voor het begin van October, ofte na het begin van Maart, tuſſchen de 36 en 42 graden breete, en 800 mylen beooſten de gemelde Cabo Bone Eſperance bevind te wezen, en men de Straat Sunda met het Ooſtelyke Mousſon zoude moeten aan doen; zoo zal men zyn cours zoo veel Noordelyker dan Ooſt aan ſtellen, dat men omtrent op 30 graden breete gekomen zynde, men ook 950 ofte 1000 mylen beooſten de Cabo de Bone Eſperance giſt te wezen.

Deze 950 ofte 1000 mylen van de Cabo Bone Eſperance Ooſtwaart gepasſeert zynde, zoo is 't oirbaar (indien de gelegentheid van weer en wind zulks toelaat) het Land van de Eendragt op de 26 graden breete, ofte Noordelyker, in 't gezigt te loopen, om van daar zodanige cours aan te gaan, daar mede men zich verzekert mag houden, dat men de Trials Rudſen (dewelke omtrent op de 20 graden Zuider breete leggen) zonder perykel pasſeeren mag, en de Zuid-Kuſt van Java bekwamelyk mede kan aangedaan worden; omme boven winds van de Straat Sunda te vervallen, en die zelve Straat ſpoedig te mogen bezeilen, waar omtrent dan mede te letten zal zyn, dat de weg tusſchen de Cabo Bone Eſperance en het Land van de Eendragt, door de loopingendes ſtrooms korter gevonden word, dan die inderdaad is. Zoo dat het zelve veel

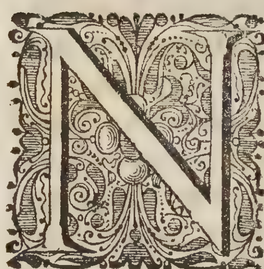
veel eerder konde vernomen worden, als de meeninge wezen zoude. Ende dat het Landt van de Eendragt bezuiden de 27 graden breete veel periculeuſe droogte en ſcherpe *gronden heeft, en de Kuſt niet hoog, of laag duinig Land is en niet boven 4 a 5 mylen kan ontdekt worden, weshalven voorzigtiglyk gehandelt, en in tyds na het zelve moet werden uitgezien, als mede na de groente, die by het zelve dryft*; ook is 't nodig by nagte, en met duiſter weer het Loot in tyds te gebruiken, want 6, 5 ofte 4 Mylen buiten 't Land grond word geworpen, op 100, 80, of 70 vadem.

En wyl deze Inſtructie en andere zeilaas ordres niet Jaarlyks worden gedrukt, en de miswyzing der Compasſen verandert, word by dezen de Opperhoofden der Scheepen en hier te Lande de Examinateurs der Stuurlieden gelaſt, daar op te denken, en de hier geſtelde miswyzingen na de ondervinding te verbeteren, op dat die by herdruk verandert worden, om alle misgiſſing en dwaling voor te komen.

INSTRUCTIE

Om in de Herfst-tyd uyt Nederland naar Java te Zeilen.

A voorgaande Besluit op de Eigenschap der winden, in het vaarwater tusschen Nederland en Java, uit de beste en zekerste ondervindingen gemaakt, word by dezen geordonneert en gelast aan alle de Opperhoofden en Stuurluiden, op de Schepen van de Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, varende in de Herfst-tyd uit Nederland naar India.

Eerstelyk, dat zy het Canaal gepasseert zynde, van be neffens Lezard oft Engelands-end, zoo 't moogelyk is, haar cours zullen zetten Zuid West, tot op de hoogte van 43 graden, om alzoo, omtrent de 60 mylen buiten Cabo Finis-terre te loopen, *ten zy zulks by de bizondere Zeilaas ordre, die hen word mede gegeven, anders is geordonneert.*

Zullen dan van de 43 graden Noorder breete, en 60 mylen buiten de Cabo Finis-terre, Zuiden, en Zuiden ten Westen aangaan na Madera oft Porto Santo, en van daar voorts met die Zuidelyke gang tusschen Canaria en Teneriffa deur, of wat westelyker aangaande, bewesten Teneriffa om loopen, na de winden vallen, *of wel buiten en bewesten alle de Canarische Eilanden stevenen, na dat zulks by de gemelde Zeilaas ordre word gelast.*

Dit boven verhaalde is te verstaan met een open wind; maar zoo wanneer de wind contrarie liep, zal men, zoo veel doenlyk is, tragten zodanige coursen te behouden, en niet nalaten de Canarise Eilanden in 't gezigt te loopen, alwaar men de N. O. Passaat-wind bekomt, als in de Eigenschap der winden gezeit is: *ten zy dit by de geschrevene Zeilaas ordre mogt verboden zyn.*

Met die Noord-Ooste Passaat wind van de Canarische Eilanden gaande na de Eilanden van Cabo Verde, *of zo ge-*

genaamd ZoutEilanden, zal men dezelve ook in 't gezigt loopen en verkennen, *by welke verkenning men verdacht moet wezen, dat by een heldre lucht, deze en voorgemelde Eilanden door een nevel of mist zo bezet konnen zyn, dat zy niet verre, en somtyds niet eerder, dan met de branding op hun Kusten worden ontdekt: Waar door het veel maals en nog onlangs is gebeurd, dat de Schepen, die naar de gedachten of het bestek der Zee Officieren, langs de Westlykste der Canarische Eilanden stevende, in waarheid tusschen de Eilanden Fortuventura en Canarie, zonder het laastgemelde te zien, zyn gepasseert, en dus met de ordinaire cours benoorden Caap Blanco op de Afrikaansche wal zouden hebben gezeilt, indien een doorbrekende dageraad dit niet had verhindert; en wyl deze dwaling ook veelmaals is gezien by die gene, welke door gebrek van ware breete en Landkenning in 't onderscheiden van deze Eilanden zich hadden vergist, zoude het wel raadsaam zyn, zo lang men Caab Blanco niet is gepasseert, om by nacht wat uit de wal te houden of het lood te gebruiken wyl by de Kust al vroeg grond geworpen word.*

Voorts zal men van de Eilanden van Cabo Verde Zuiden ten Oosten aanzeilen, tot dat de variabele Zuid Ooste en Oostelyke winden bekomen worden, ende als dan met de zelve wind Zuidwaarts overlopen, *en zyn best doen om de Linie in het Wagenspoor tusschen de Punten* C *en* G, *en liever wat Westlyk, dan Oostlyk by het Punt* C *te passeren en voor 't overige de wind in de Zeilen houden naar dat men die komt aan te treffen om de weg te vervorderen, verzekert zynde, dat zo lange nog Noord-westring op de Compassen bevonden word, men ruimte genoeg heeft om het om de Z. W. te laten door staan, maar wanneer men meerder dan een graad Noordoostring bevind, by eenige op den andren volgende goede pylingen, die te vertrouwen zyn, en men de breete, van Caab Augustyn nog niet heeft bereikt, dan mag men wel op zyn hoede zyn, om geen schade op de Brazilsche Kust te leiden, dog die breete gepasseert zynde, kan men het niet tegenstaande zulke lage pylingen wel door laten staan, om dat de winden nu Oostelyker lopen naar mate dat men Zuid krygt, en daar mede genoeg kan worden opgeboegt,* en word dan raadzaam gevonden met dezelve wind regt Zuiden aan te stevenen tot dat men de Westelyke wind krygt, om met dezelve Zuyd Oost aan te loopen, tot op 36, 37, 38, ofte 40 graden Zuyder breete, en van daar Oost aan: altyds wel uit-

uitziende, ende zorge dragende, ofte daar iets mogte vernomen worden, dat tot nog toe onbekent geweeſt is. *Doch indachtig houden, dat, als men genoodzaakt is om de wind op zoo hoog een breete te zoeken, de Coers in tyds van de 40 graden moet worden afgeboegt om by groote misgisſing de Caab niet voorby te geraken, maar deſelve, mits de nu wajende Z. Ooſte winden, tragten aan te doen op 34½ graad Z. breete by den Weſthoek van Baay Fals; en dat de miswyſing thans van 16 tot 18 graden Noordweſtring in 't geſigt dier Kuſt bevonden word.*

De Caap Bone Eſperance gepaſſeert zynde, zal men tusſchen 36 en 42 graden Zuyder breete Ooſtelyk aanzeilen, tot 800 mylen beooſten de Caap Bona Eſperance, *en goede toeſicht houden, op de Eilanden St. Paulo en Amſterdam tusſchen de 37, 38 a 39 graden Zuider breete, en na Stuurmans gisſing omtrent 700 mylen beooſten de Caab gelegen, om niet onverſiens op deſelve te vervallen, wyl tot hier de weg korter bevonden word, vervolgens ſal men na 't afzeilen van gemelde 800 mylen de cours zo veel* Noordelyker dan Ooſt aanſtellen, dat men, omtrent de 30 graden breete gekomen zynde, ook 900 ofte 1000 mylen beooſten de Caap Bone Eſperance gift te wezen.

Deze 900 ofte 1000 mylen van de Cabo Bone Eſperance Ooſt-waarts gepaſſeert zynde, zo is 't oirbaar (indien de gelegentheid van weer en wind zulks toelaat) het Land van de Eendragt op 26 graden breete, of Noordelyker, in 't gezigt te loopen, om van daar zodanige cours aan te gaan, met welke men zig verzekert mag houden, dat men de Trials Rudſen (dewelke omtrent op de 20 graden Zuyder breete leggen) zonder perykel pasſeren mag, ende de Zuid-Kuſt van Java bekwamelyk mede kan aangedaan worden, omme boven winds van de Straat Sunda te vervallen, ende die zelve Straat ſpoedig te mogen bezeilen, *in gedachten houdende, dat de weg tusſchen de Caap de Goede Hoop, en het Land van de Eendracht, als mede tusſchen het ſelve en de Eilanden St. Paulo en Amſterdam, ordinair korter bevonden word, weshalven by tyds van de hoge brete moet worden afgeboegt, om by grote Ooſtelyke misgisſinge niet boven de 27 graden in de gevaarlyke Zeewyks Droogten of Houtmans Abrolhos, die op 28 graden buiten het geſicht der Kuſt gevonden word, te vervallen, gelyk*

lyk onlangs aan het Schip Oostrust *is gebeurt, maar beneden de* 27 *graden Zuider brete, kan wel op de wal worden toegezeilt, mits in gedachten houdende dat dezelve niet hoog of op veel plaatsen laag en duinig is, en dezelve niet boven de* 4 *a* 5 *mylen kan gezien worden: en wyl* 4 5 *a* 6 *mylen buiten dezelve op* 70, 80 *a* 100 *vadem grond gevonden word, zo is het ten hoogsten nodig om by nacht of donker weer het loot in tyds te gebruiken, om alle schade voor te komen.*

Maar schoon by 't aandoen van het land van de Eendracht in tyds van de hoge brete moet worden afgeboegt, diend dit, (het zy om de weg te bekorten, of om het gemelde land in 't geheel niet, of benoorden Dirk Hartogs Rede aan te doen,) ook niet te vroeg te geschieden, wyl de nu doorkomende Zuid Oost Passaat winden veeltyds naar 't Oost, en somtyds naar 't N. O. drayen, waar door men dan belet word, de ordinaire distantie Oostwaarts af te zeilen of het land te ontdekken, en waar door het dan veeltyds gebeurt dat de schepen bewesten de Straat Sunda vervallen en lange zwerven eer zy de gemelde Straat in dien tyd konnen bestevenen.

En wyl men op de Schepen die van het land van de Eendracht naar Java stevenen, by het ontdekken van dat Eiland, zich ordinair Oostelyker bevind, en dus de Kust op hoger brete en vroeger dan men giste of verwachte word gezien, zo diend mede daar op gedacht te worden, om niet onverhoeds daar op te vervallen, om dat dezelve by nacht of donker weêr niet aan te loden is, wyl van de helft des Eilands Java tot deszelfs Oosthoek en verder, geen grond, dan zeer dicht aan de wal gevonden word.

Dit aandoen van 't land van de Eendracht moet verstaan worden, op de tyd als het Oostelyke Mousson bezuiden de Linie waait, ende dat de boven gezeide 900 ofte 1000 mylen beoosten de Caab Bone Esperance, tusschen het begin van Maart ende het uitgaan van September, mogen bezeilt worden.

Maar in die tyd, als het Westelyk Mousson bezuiden de Linie waait, (welk in December, January ende February zyn meeste kragt heeft) tusschen de boven geschreven breete van 36 a 40 graden omtrent 850 mylen beoosten Cabo de Bone Esperance gekomen zynde; zoo moet de cours zoo veel Noor-

 der-

derlyker als Ooſt geſtelt worden, dat men verzekert is bewesten de Straat Sunda te zullen vervallen: op dat men op de 6 graden Zuider breete gekomen zynde, boven winds van de Straat Sunda wezen mag, ende dezelve Straat op 't ſpoedigſte aandoen.

En wyl alle Inſtructies of zylaas ordres naar de gewoonlyke loop der Winden en Stroomen zyn geſchikt, die ſomtyds wel eens veranderen, en de Schepen van de voorgeſchreven Coursſen doen af te wyken, zo diend deswegens Zeemanſchap te werden gebruikt, dogh worden de Scheeps Overheden gelaſt hun yver aan te wenden: om by toelating van weêr en wind, weder in de voorſchreven courslyn te komen, mits dat het zelve met een vol zeil, ruym ſchoots geſchied, wyl dit de minſte misgisſing en de ſpoedigſte reize geeft, en word hen verder gerecommandeert de miswyzing der Compasſen, door de gewoone zons pyling, of by gebrek van dien door desſelfs Aſimuth naauwkeurig te obſerveeren en hun Compasſen geduurig na dezelve te verbeteren; en (wyl de Inſtructien niet Jaarlyks worden herdrukt,) de verandering der miswyzing, in dezelve en in hun dag-registers te noteeren, om dus by herdruk dezelve te verbeteren, en met de bevinding te doen accorderen, werdende de Examinateurs der Stuurlieden gerecommandeert daar op te letten.

IN-

INSTRUCTIE VAN DE MOUSSONS,

Dat is,

Van de deurgaande Winden, waayende in de Zee en d'Eylanden van 't Zuyden.

TE Batavia, ende langs de gansche Noorzyde van Java, als ook langs de Noordzyde van alle de Eilanden, welke van Java af, op een streeke Oostwaarts leggen tot aan Solor ende Timor toe, begint de kwade tyd (het welke is de Westelyke wind, met regen,) in het voorste van November. In December begint het sterker te waajen, ende meerder te regenen. In January waait de westelyke wind op het styfste, en dan vallen de zwaarste regen-buien, welke duurt tot over half February; van welke tyd af deze kwade tyd, te weten, de deurgaande Westelyke wind, voorts is afnemende, tot uitgaande Maart. *Westelyk Mousson.*

In de Maand van April is het daar schoon weder, met veranderlyke wind, veel stilte, ende slegt water; somtyds met de volle ofte nieuwe Maan onweers buyen uit de Westelyke hand waajende, het welke duurt tot in het voorste van May, als wanneer de wind begint te keeren naar het Oosten. *Weissel-maandt.*

Van het voorste van May af, hebben de gezeide Plaatsen Oostelyke wind met weynig regen; in Juny ende July waait de Oostelyke wind op het styfste, zonder eenige regen, uitgezeid somtyds by onvoorsiene buyen, doch zeer zelden, zoo dat het in die tyd meest en doorgaans mooy en klaar weder is, duurende tot uitgaande September. *Weissel-maandt.*

In de Maand van October hebben de gezeide plaatsen wederom- *Oostelyk Mousson.*

om-

omme veranderlyke wind; de Ooſtelyke winden afnemende, ende weſtelyke wederom beginnende.

Weg die het Mousſon loopt. De boven-gezeide doorgaande Winden, en ook de ſtroom van het water, het welk den wint volgt, loopen uit den W N W. ofte uit de O Z O. lange raex van het open van de Zee tusſchen de Landen door.

Onzekerheyt van het begin des Mousſons. Maar ſtaat te weten, dat in zommige Jaren de voorſz. deurgaande winden wel veertien dagen, ja ook een ganſche maand later of vroeger beginnen, ende eindigen, dan op de gewoonlyke tyd.

Niet tegens het Weſtelyk Mousſon op te zeylen. In die tyd, in welke de weſteleike wind en ſtroom in de gezeide Zee op het ſtyfſte loopt, ('t welk is in December, January, ende tot over half February,) is het niet voorderlyk, zig te moeijen, om tegens wind en ſtroom op te ſtoppen, ſchoon dat by de wal langs goede Anker-grond was: want zo de weg wat verre is, zal men veeltyds zo veel met moeiten verlieſen, als men wel zoude verlooren hebben met wagten na den Ooſtelyken wind. Dog als het niet wyd is van de plaatſe daar men is, tot de plaatſe daar men begeert te wezen, gelyk als van Batavia tot Bantam, zoo word het wel tegens den wind opgeſtopt, ook zelfs met grote Schepen.

Tegen het Ooſtelyke Mousſon is 't mogelyk op te komen. De Ooſtelyke winden waaijen op de gezeide ſtreeken zo ſtyf niet, als de Weſtelyke winden; uit welke oorzaake het doenlyk is; in dien tyd van de Ooſtelyke winden, van de Weſtelyke plaatſe tot de Ooſtelyke te komen; gelyk als van Bantam na Batavia, Japara, &c. als ook mede wel tot Solor, en Timor toe, zoo doorgaans de wal gehouden, ende ook binnen Madura door gevaren word. En om dat de Ooſtelyke winden niet zoo ſtyf waijen, zoo konnen de Schepen welke van de Weſt uit de Indiſche Zee komen, t'allen tyden van het jaar de Straat Sunda bevaren, en te Batavia komen.

Dog alhoewel de Weſtelyke winden en de ſtroomen ongelyk harder loopen dan de Ooſtelyke, zoo kan nogtans tot allen tyden, zelfs ook in 't midden van de tyd der Weſtelyke wind, van Batavia af de Straat Sunda uitgevaren worden, maar met ongelyk meerder moeiten, dan het inkomen heeft tegens het Ooſtelyk Mousſon op.

De Straat Sunda te De Straat Sunda is aan de zyde van Sumatra zeer diep, ende

de op sommige plaatsen grond af; maar langs de zyde van Java is over al goede Anker grond op twintig ende dertig vadem diepte: zoo dat het best is, by die zyde langs te houden; *maar in de West Mousson moet zorge gedragen worden, de wal niet te na te komen, om niet daar op bezet te worden, alzo het dan een lager wal is. En in gedachten houden dat de vierde hoek, van Java by Nacht of donker weêr; niet nader moet gekomen worden als 25 a 30 vadem, wyl men dan niet verre, buiten dezelve is.* *gens het Westelyk Mousson uyt te zeylen.*

Onder de Oostzyde van het Prince Eiland, welke aan het West-einde van Java in de Straat Sunda ligt, vind men Ankergrond op alzulke diepte als men zelfs begeert, zo dat men daar op twintig ofte vyftien vadem diepte mag zetten, om te wagten dat de wind na het West-Zuid-Westen loopt, alzoo daar onder het Land de wind wel eenige streeken buiten zynen regten gang schiet, welk in Zee WNW is ende Noord-West: de wind als dan van de West-Zuid-Westelyke hand hebbende, kan men bekwamelyk van onder het geseide Eiland boven de vlakken Hoek van Sumatra, ende buiten de Straat Sunda komen, alwaar de wind weder benoorden het westen loopt, ende mag men Z. W. ten Zuiden, ofte ook wel Z Z. W. overlopen, tot op de 10 ende 11 graden Zuider breete, omme de doorgaande Zuid-Oostelyke wind te vinden.

Van Batavia Noordwaarts, langs d'Oost-zyde van Sumatra, binnen Banca door, ende na de Straat van Sabon toe, houd het Mousson een tyd als te Batavia; maar waait meer uyt den Noord-Westen. *Mousson binne Banca.*

Langs de geheele Oost-zyde van Sumatra vind men Anker grond, ende daar gaat ebbe en vloed, dog niet zo juist tye houdende als in Nederland; want de Stroom loopt ongelyk langer met het Mousson dan tegens het Mousson, dog met de nieuwe ofte volle Maan, met Springtye, wil de stroom wel wat meerder dan op andere tyden tegens het Mousson oplopen; waar door de Schepen dit vaarwater tegens het Mousson konnen opzeilen, dog niet zonder groote moeite. *Binnen Banta door, tegens het Mousson op te zeylen.*

In de Zee tusschen Banca, Bintang, ende ander daar by leggende Eilanden ten Westen, ende Borneo ten Oosten, (welke by de Portugeesen ter oorsake van zyne stilte *la Malaja les Damas* genoemt word, houd het Mousson mede een *Mousson omtrent Borneo.*

tyd; ende loop als langs Java: maar daar, omtrent de Middel-Linie niet zo juist zyn regel van regen ofte droog weêr houdende, als 't wel doet in de bovengenoemde Plaatsen; want het in Borneo kan gebeuren, dat het gansche elf maanden gestadig, of ten minsten alle dagen wat regent.

Mousson omtrent, en in de Molucques. Desgelyks in Macassar, langs de West ende Noord-zyde van Celebes, als ook mede in de Molucques, ende langs Bathachina ofte Gilo, heeft men het Mousson op een tyd te rekenen als langs Java, ende andere daar beoosten leggende Eilanden, dog met zulken onderscheid, dat het Westelyk Mousson in de Molucques uit de N N Westen blaast, waaromme het niet Westelyk, maar Noordelyk Mousson genoemt word. Daar en tegens, het Oostelyk Mousson blaast in de Molucques uit den Z Z. Oosten, waaromme het niet Oostlyk, maar Zuydelyk, Mousson genoemt word, zulks duurende tot by de Manipes, het welk drie Eilandekens zyn die neffens Cambello, van Ceram af na Bouro toe liggen, op de 3 graden Zuyder breete. Ende dit Westelyk, ofte Noordelyk Mousson, zoo het hier genoemt word, geeft in de Molucques wel den meeste regen; ende het Oostelyk of Zuydelyk de meeste droogte, op de wyze van het geene van het Mousson van Java ende de byleggende Eilanden gezeid is; maar niet met zoo groten onderscheid, in Borneo gebeurt; ook is aangezeit, dat altemet in het Jaar weinig onderscheid is, tusschen goede en kwade tyd.

Tegens het Mousson op uyt de Molucques te komen. En alhoewel in Juny ende July het Oostelyk ofte Zuidelyk Mousson in de Molucques, ende de byleggende Eilanden, op het styfste loopt, gelyk als uyt de voorgaande Beschryvinge te verstaan is, zoo konnen nog by tyden de Schepen tegens wind ende stroom op laveeren, binnen de Eilanden deur, tot aan de Manipes toe, alwaar zy het Mousson, te weten wind ende stroom, uit de Oostelyker hand beginnen te krygen, waar mede zy met gemak voort na Batavia konnen komen.

Tegens het Mousson op in de Molucques te komen. Die geene welke in de tyd van het Noordelyk of Westelyk Mousson wil in de Molucques wezen, komende van de West door de Bouquerones bezuiden Celebes door, die mag by Celebes langs binnen de Eilanden van Bouton door zeilen, latende meest alle de kleine Eilandekens boven Bouro,

ende

ende ook de Xulla van Pangayen aan 't ſtierboort of ter regterhand van hem, waar van in het breede in de Leeskaarte van Willem Janſz: Amſterdammer, Gouverneur van Solor, Timor, ende de omleggende Eilanden, geleert word, in welk vaarwater ietwes van de weerſtroomen geholpen wezende, ende meeſt alle langs Ankergrond vindende, men by de wal mag op laveeren, tot dat het Noordelyk genoeg is, om na de Molucques over te ſteeken.

Mouſſon in Amboina ende Banda.

Maar alzoo de gezeide weg langs Celebes zeer veel zanden ende vuilen heeft, zo is het ongelyk beter, willende na de Molucques tegens het Noordelyk Mousſon op, door de Strate van Bouton, ende van daar over bezuiden Xulla op het gat van Ouby te loopen, van waar men binnen de Eilanden kan opkomen om de Noord.

Bezuiden de Manipes, Amboina, ende Banda, ende voorby Bouro, tot by de Titabesſe, heeft men met het Ooſtelyke Mousſon, (het welke hier een tyd houd gelyk als langs Java, ende de andere beſchreven Plaatzen,) in het voorſte ende tot middel tyd van het Mousſon, het welke is van de uitgaande April tot in het leſte van September, zommige jaren een maand ofte een halve maand vroeger ofte later, zeer harde regen en ſtyve wind, op dezelve tyd als het langs Java en de byleggende Plaatſen droog ende vaſt weêr is, met de minſte buijen.

Stroom tegens wind op.

Ende na dat het Ooſtelyk Mousſon al verwaait is, lopen hier de ſtroomen wel een ganſche maand, ende daar omtrent tegens den weſtelyken wind op, gelyk als ook doet de ſtroom na het weſtelyke Mousſon tegen den Ooſtelyken wind op.

Mouſſon op de Bogt van Bengale.

Benoorden Malacca ende Atchin, en van daar weſtwaart, op de Bogt van Bengale, te weten, langs de Kuſt van Cormandel ende Ceilon, word gerekent; dat in die Maanden, welke te Batavia, ende van daar Ooſtwaarts, als ook Westwaarts tot voorby de Maldives, tusſchen de Middel-Linie ende de Zuider breete van 10 ofte 11 graden, het weſtelyk Mousſon blaaſt; hier daar-en-tegens de deurgaande wind uyt den O N O. ende uyt den N O. waait: ende wederomme, dat in die tyd terwyle te Batavia, ende op de gezeide Zuidelyke ſtreeken, de Ooſtelyke winden blazen; hier, benoorden de Middel-Linie wezende, de deurgaande wind uyt den W Z W. ende uyt den Z W. waait, dog den tyd

van

van den beginne ende einde van dit N O. Mousſon hier benoorden de Linie, verſchilt zo veel van het begin ende einde van het W. Mousſon bezuiden de Linie, dat de Gouverneur Willem Janſz. heeft aangeſchreven, dat, leggende aan Ceilon onder Puncto Gale, in 't midden van Maart, de wind begoſt W Z W. ende Z.W. te waayen; dat in 't leſte van Maart het Weſtelyk Mousſon ſtaag doorwaaide, ende de ſtroomen hard om de Noord gingen, duurende tot in 't eerſte van October, eer de wind weer uit de O N O. ende N O. hand uit de Bogt van Bengale kwam. *Thans beginnen en eindigen de Weſte Winden wel een Maand Later, dan hier gemeld word.*

Tyd om van Maſulipatnam te zeylen na Batavia.

Te Mazulipatnam begint in het eerſte van Juny een landelyke wind, duurende omtrent 14 dagen, welke zeer onmatelyk heet ende ongezond is, met welke wind de Schepen van de Kuſt van Cormandel mogen afſteeken, en lopen by de wind over na Atchin, ofte buiten Sumatra om, na Batavia toe: maar alzoo in die Maand de wind in ruime Zee na de Bogt van Bengale op het ſtyfſte uit den Zuid-Weſten ende Weſt-Zuid-Weſten waait, ende de ſtroom van het water zeer hard om de Noord loopt, zoo is het dikwils dat de Scheepen genoeg te doen hebben om Atchin aan te zeilen.

Het ſpoedigſte zeilen van de Kuſt van Cormandel na Batavia is in October, November ende December, met het Noord-Ooſtelyke Mousſon, 't welk de Schepen brengt tot onder de Middel-Linie, in de veranderlyke wind, en komende op een ofte anderhalf graad Zuider breete, vind men in November, ende December de Weſt-Noord Weſtelyke wind, welke haar voorſpoedig na Batavia voert.

Zuydweſtelyke winden in Auguſtus langs de Kuſt van Arabia.

Die gene, welke eerſt met de Nederlandſche Schepen Anno 1614. de Kuſt van Arabie hebben bevaren, hebben aangeſchreven, dat zy by de zyde van Arabie, vyftig of ſeſtig mylen buiten 't land van de Swarten, van het voorſte van Auguſtus tot den 19 September, van de 5 graden Zuider breete, meeſt doorgaans Zuid, Zuid-Zuid-Weſten, ende Zuid-Weſten winden vonden.

Ooſtelyke winden in September langs Arabia.

Ende dat zy van den 19 September onder de Kuſt van Arabie hadden Ooſt-Zuid-Ooſtelyke wind, ende ſtroomen, die om de Weſt liepen, hebbende onder het land veel ſtilten: maar komende in Zee in het leſten van October, hadden Noord

Noord-Oofte, endeNoord-NoordOofte winden, ende in het voorfte van November onder de Middel-Linie komende, van denWeft-Noord-Weften,ende op de 4 graden Zuyder breete; Weft-Zuid-Wefte wind, welke haar tot Bantam voerde.

Stadige Z.O.winden tusfchen de 10,11, ende 30 graden Zuider breete.

In de Indifche Zee tusfchen Madagascar ten Weften; ende Java ten Ooften, bezuiden de 10 a 11 graden Zuyder breete, tot onder deTropicusCapricorni, ende daar bezuiden; ook wel tot op 28 graden Zuider breete, waayen Zuid-Ooftelyke winden jaar uit jaar in, met welke de Scheepen, die van Batavia na Huis zeilen,dikwils gebragt worden, tot op de grond oft rif van Aguillas,alwaar zy veeltyds Weftelyke winden enZuydwaarts vallende ftroomen vinden, dewelke haar wederomme verlaten zo haaft zy een ftuk voorby de Caab BoneEfperance ende op de 28 ofte 27 graadenZuyder breete komen,als wanneer zy vinden de deurgaande Zuyd-Ooftelyke winden, met dewelke zy St. Helena, en de Middel-Linie konnen bezeilen.

Weftelyke winden, ook onweers buyen, bezuyden de 30 graden Zuydelyke breette.

De gezeide Weftelyke winden, welke by de Cabo Bone Efperance gevonden worden, hebben haren loop zoo wel beweften (als van d'Eylanden van Trifta d'Acunha af, na de Caab toe), als beooften de Caap Bone Efperance, over de ganfche Indifche Zee, bezuiden de 28 en 36 graden Zuider breete, ende dat voornamentlyk in May, Juny, July, ende Auguftus, in de tyd dat het daar Winter is; maar in January, February, ende Maart, dat aldaar Somermaanden zyn, heeft men daar veel variabele Winden, dewelke dikwyls Ooftelyk waayen, met veel ftormen ende buyen.

Tyd van de verandering van Wind in de Æthiophifche Zee, zoo gemeenlyk in de Kaarten genoemt.

De Zuydelyke winden, welke van 24 of 25 graden Zuyder breete, tot omtrent de Middel-Linie, in Zee, tusfchen Angola, en Brafil waayen komen in Maart, April, May, Juny, July, Auguftus ende September, terwyl de Son be noorden de Middel-Linie is, meeft doorgaans uit de Zuid-Ooftelyke hand; maar in October, November, December January, February, wanneer de Son is bezuiden de Middel-Linie, waayen zy meeft uit den Zuid-Zuid-Weften.

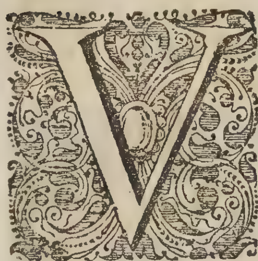
Wederomme, de Son wezende benoorden, zo waayen de Zuydelyke winden benoorden deMiddel-Linie meeft uit den Zuid-Zuid-Weften, ende lopen ook verre om de Noord, te weten al tot by de Soute Eylanden : maar als de Son is bezuiden de Middel-Linie, zoo houden de Zuidelyke winden, op de gezeide ftreeken, meerder aan de Zuid-Ooftelyke kant,

ende en klimmen ook niet zoo verre om de Noord, maar de Noord-Oostelyke winden, welke meest staag door tusschen de Canairische en de Soute Eylanden waayen, lopen niet alleenlyk tot de 6 en 5, maar ook tot de vierde graad, Noorder breete, alwaar zy verlooren worden, ende veranderen in Westelyke ende Zuidelyke winden, ende ook in stilten, ofte calmte, gelyk het gemeenlyk genoemt word, welke winden en calmte gestadelyk ofte meesten tyds, daar ter plaatze, onder en omtrent de Middel-Linie duuren.

KUST-WINDEN.

Van Caab Verde langs de Wal, tot by Caab Gardafu aan 't Roo Meer waayen de volgende Winden.

An Cabo Verde tot Kaap St. Anna of Sirlioens, waait gemeenlyk de wind tusschen 't Oost en 't Z O. en van daar tot Kaap Palmas heeft men de wind Z W. en weder van daar tot aan de Bogt van Guinea, daar de Kust inwykt W Z W. en daar de strekking van de wal Zuidelyk na Kaap Lope draait, daar heeft men de wind dan weder Z W. en verders langs de gansche Kust tot omtrent de Z. breete van 30 graden, en verder tot Kaap de Goede Hoop heeft men de wind variabel, dog wel 't meest Zuidelyk, en de stroom om de W N W.

Van Cabo de Goede Hoop tot 30 graden Z. breete of Caab Corentas op 24 graden, zyn de winden van May tot October variabel van 't Zuiden tot Oost, Noorden, Westen N W. tot omtrent 30 mylen buiten de wal, en wanneer de wind N W. is, heeft men ruuw koud weêr met regen en storm, maar van October tot Maart zyn de winden Oostelyk met goed weêr.

Van Caap Corentas tot aan 't Roo Meer, zyn de winden van October tot half January veranderlyk, dog al meest Noordelyk, en lopen veeltyds het geheele Compas rond, de sterkste winden zyn Noorden, dan heeft men storm en regen, aldus waait het ook omtrent het Eiland Madagascar, en de Eylanden daar omtrent; van January tot May is de wind N O. of N N O. met heldere koelte en goed weêr.

Van May tot October heeft men de wind Zuidelyk; in July, Augustus en September, heeft men veel stilte en sterke stroom, die regt op de wal aanvalt; zo dat wanneer men in gemelde maanden zig op die Kust bevind; het best zoude wezen om wat ver Zeewaarts te zyn tot omtrent 80 a 100 myl buyten den Oever; daar heeft men dan een frisse koelte. In de mond van 't Roo Meer by Cabo Gardefeu heeft men doorgaans styve winden en ongestadig weêr, ja zelfs in de maanden van July, Augustus en September; wanneer

 men

men op de Kust van Melinda dan ſtilte en Calmte heeft, en men heeft daar en tegen, wanneer men maar 10 a 12 myl Zeewaarts van gemelde Caab is, mooi weêr en een heldere koelte. In het Roo Meer zyn de winden van May tot October uit den Zuid-Weſten met ſtyve koelte, en een ſterke uitvallende ſtroom, zoo dat men in gemelde maanden daar niet wel kan in komen, ten waare men digt onder de wal hield, daar vind men Landwinden, en de ſtroom trekt als eer neer dan inwaarts.

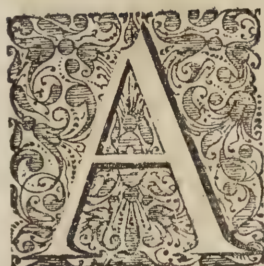
In de maanden van September of October loopt de wind weder om na het Noorden, en zet zig dan ten laatſten N O. met mooi weêr, tot in de maand van May of April, en vervolgens weder Noorden en voorts Ooſt, en eyndelyk allengskens na het Zuiden, alwaar hy dan vaſt blyft ſtaan.

In kennisſe van my

N. HARTMAN.

In-

Instructie voor de Opperhoofden van de Scheepen der Generale Nederlandsche Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, soo van hier naar Indiën gaande, als van daar herwaarts komende, en de Tafel-Baay aan Cabo de Goede Hoop, willende aandoen.

Angezien men bevonden heeft dat de overheden der Schepen van de Compagnie, zo naaar Indiën gaande als van daar Retourneerende, de Caap de Goede Hoop, en de Tafelbaay zoekende aantedoen, veeltyds voor, ja byna in die Baay zynde, door dikwyls schielyk opkomende harde Zuid Ooste winden, die met veel kragt over den Tafelberg komen aftewayen, genootsaakt zyn de Reede aldaar te verlaten, of wel voor de Baay buyten de regte Reede te ankeren, en daar door Ankers en Touwen komen te verliezen, gelyk ook sommige uyt vreze van dit verlies, of wel dat hare Stengen met laveeren over boord zoude kunnen geraken, het met zodanige harde aflandige winden, volgens het gewone gebruik, na 't Robben-Eyland latende doorstaan; door onkundigheid van de regte hier na aangewezene Peyling, by 't zelve Eyland ankerende, ter oorzaak van de schielyk aflopende gronden, van daar tot by het Dassen-Eyland, ja zelfs tot naar de Saldanha-Baay zoude kunnen werden afgedreven, en alzo een lange voor d' E: Compagnie gansch niet dienstige sukkeling in het doen van hare verdere Rys komen te maken, behalven nog de rampen die daar door aan de reeds in manschap verswakte of onmagtige Schepen, zoude kunnen werden toegebragt, gelyk de ondervinding dat al verscheiden malen heeft geleert; zoo is het dat ons van daar, by geschrifte toegekomen zynde, de middelen dienende tot voorkominge van diergelyke zwarigheden, perykelen en verliezen, by Experientie door het bevaaren, en een Exact onderzoek van de Kusten, aldaar op onze Expresse ordre gedaan en uitgevonden, wy goed gevonden hebben dezelve by forme van Instructie

ſtructie te ſtellen, zo en gelyk hier na is uitgedrukt, ten einde de Scheeps overheden in 't aan doen van de gemelde Tafel-Baay zig daarna zullen hebben te reguleren.

Weshalven zy overheden 't Land van de Caap aandoende, en de Tafel-Baay niet kunnende krygen, maar te laag vervallende; ofte ook van de Reede komende te dryven, niet meer als voor dezen wel geſchied is, buiten de Reede op de voorverhaalde vuyle Gronden zullen behoeven te ankeren, nog ook wederom 't Zee te ſteeken, maar ter contrarie voor de wind onbeſchroomt, op het Robben-Eyland afzeylende, des Poſthouders Huys door 't Noord-Weſten moeten brengen; ſtaande dit Huys aan de Ooſt-kant van 't Eyland op ſtrand; kunnende men dan geruſt om de Noord loopen, om 't rif dat aan de Zuyd-zyde van 't zelve Eyland legt, mis te geraken, wel lettende dat gedagte Rif niet nader als op 5 en een half Vadem gepasſeert word, moetende dan vervolgens, het zy by dag of nagt, om op de goede Reede van 't meergemelde Robben-Eyland te komen, gezeyld worden, tot dat men het vlaggemans huysje op 't Zuyd-eynd van het zelve ſtaande, in 't Zuid-Weſt, des Poſthouders huys Weſt, en de hoek van de Duyntjes Zuiden en Zuiden ten Ooſten van zig heeft, alwaar men de diepten, van 7, 8, en 9 vadems ſchone zand-grond vind: ook kan men met gemanierde of klynder ſlag van Schepen loopen, tot dat men het Vlaggemans huisje Zuid-Weſt ten Weſten en des Poſthouders huys Weſt ten Noorden van zig heeft, daar men 6 en 5 en een half vadem ſchoone zand-grond zal bevinden, en op beyde deeze aangewezene plaatzen, dit gemak heeft, dat men dan met een ſtyve Zuyd Ooſte wind geduurig kan af en aan varen, om verversſing van Schaapen als anderſinds van het Eyland te halen, het welk op de voordezen by de oude papieren genoteerde peyling niet zo gevoeglyk heeft kunnen geſchieden, behalven dat men daar ſchielyk afloopende gronden gewaar word, waar door de Scheepen dikwils met hare Ankers dreggen, moetende hierom niet verſuymt worden, het Loot naarſtig te gebruiken en in het water te houden; dog men heeft de Klip Walvis, in de Kaart aan de Zuyd-kant van 't Eyland afgetekent, niet zo veel te myden als by gebrek van ondervinding in vorige tyden wel gedaan is, dewyl men daar tegens aan 4 en een halve Vadem diepte, en vuyle grond heeft;

heeft, zynde dit een langwerpige Klip, die zig een halve Kabel lengte om de Ooſt uitſtrekt, tusſchen dewelke en 't Eiland 8, 7, en 6 vadems diepte midden vaarwaters, dog alle vuile gronden word gevonden; gelyk ook zodanige vuile gronden op een Quart-myl ſpatie rondom het geheele Eiland ter diepte van 9, 11, 14, 13 en 10 vadems gevonden worden, behalven alleen aan de Ooſt-kant daar de Schepen moeten Ankeren, zo als hier bevorens is aangetoond; en als dezelve 't Eiland by Nagt willen naderen, zal moeten werden gelet, datze dan een Kanon-ſchoot ſchieten, wanneer men aanſtonds het vuur by het Vlaggemans huisje zal zien aanſteken, midsgaders de Reede van 't Eiland willende aandoen, dan nog een tweede Kanon-ſchoot, wanneer 't vuur by 't Poſthouders huis ook zal worden aangeſtoken, waar op men dan geruſt zal kunnen toezeilen, en op voorengemelde pyling Ankeren.

Maar of het gebeurde dat eenige Schepen, of van de voorſz. Reede, of in het aandoen van 't Land beneden 't Robben Eiland quamen te geraken, of te vervallen, ende vermits de Zuid-Ooſtelyke of andere winden en ſtiltens geen kans zagen om op te komen, zullen dezelve insgelyks vrymoedig ende onbeſchroomt nog verder mogen afzakken, naar het Dasſen-Eiland, ongevaar 8 Mylen laager als het zo evengemelde Robben-Eiland, ende omtrent Noord-Noord-Weſt van de Tafel-Baay op 33 gr. 34 Minuten gelegen; om ter welkers plaatſe te Ankeren; men alleen te obſerveren heeft, dat de Dasſenhoek Zuiden, het Bergje Rypermonde, dat zig, door de daar opleggende vogelmiſt, meeſt wit vertoont, Zuid-Weſt ten Zuiden, en de Blaasbalk, zynde een brandende Klip aan de Noordkant, Noord-Weſt ten Weſten van zig gehouden word, alwaar men het Anker geruſt op 10 vadems fyne zand-grond kan laten vallen, als mede op de Pyling van gemelde Daſſen-Hoek Zuiden, en Rypermonde Zuid-Weſt, alwaar men nog 10 en 11 Vadems, even zodanige goede grond zal bevinden, leggende op beide deeze pylingen vry beter beſchut voor de Zuid-Weſte winden en de zwaare daaruit volgende Rollinge van de zee, dan op de plaatſen die in de oude papieren worden aangewezen, waar en boven men dan ook meerder Commoditeit heeft om met Schuiten te kunnen af en aanvaren, te meer, dewyl de ondervinding van veelen jaren heeft ge-

leert,

leert, dat men dezelve Zuid-Weste winden in 't Zuid-ooft Mousfon, wanneer men ter Caabfe Reede meeft harde Zuid-Oofte winden is hebbende, by het Dasfen-Eyland veel is onderworpen, wyl de Zuid-ooftenwind zelden zo verre, immers niet met zo veel forcie langs de Kuft doordringt, maar by nagt het gemelde Dasfen-Eyland aangedaan zullende worden, diend wel te worden uitgezien, gemerkt men dan de Brandings eerder gewaar word dan het Eyland zelfs, uit hoofde van zyne laagheid, en dat dezelve Branding wel tot een kleyne Myl in Zee is ftrekkende, zoo wel aan de Zuid, als aan de geheele Weft-kant, dewelke diend gemyd, en zo als hier boven genoteerd is, aan de Ooft-zyde geankert, mitsgaders wel in aanmerking genomen te worden, dat de Stromen hier doorgaans fterk om de Noord lopen, waar door men misgift zoude kunnen geraken, dog tuffchen de Ooft-wal en dit Eyland, is overal fchoone Zandgrond, leggende aan de Noord-kant van 't zelve, het Zand-baaytje in de Kaart afgetekent, met de naam van Lelyputters-Baay, daar men met de Schuyten moet aankomen, en in agt nemen, dat men niet tuffchen de Hoek en de Blaas-balk door vaart, maar wel benoorden gemelde Blaas-balk, om redenen, dat 'er meer andere blinde klippen tusfchen leggen, die by wylen ftorten, en een Schuyt met de daarin zynde Menfchen in groot gevaar zoude kunnen brengen, het geen kan werden voorgekomen.

Voorts is het voor de Scheepen die de Tafel-Baay in de Zuid oofte Mousfon moeten aandoen, veel beter onder het Dasfen-Eyland te komen, en aldaar eenige dagen te vertoeven dan buiten noodfakelykheid direct de Saldanha-Baay binnen te lopen, ten aanzien zy in dien tyd des Jaars veelmalen genootzaakt zyn tot merkelyke veragtering van haare Reys, en tot nadeel van 's Compagnies belangen, een Maand, zes Weeken, ja twee Maanden en langer in de gemelde Baay te blyven vertoeven, eer voor haar gelegentheyd gebooren word, om naar de Tafel-Baay te kunnen opkomen, en aldaar van 't nodige verzorgt te worden, vermits de Noordelyke winden die tot het uitlopen van de Saldanha-Baay worden vereyfcht, als dan zelden zo lang doorftaan, als het voor de Scheepen nodig is, om haar oogmerk te kunnen bereyken, daar in tegendeel de gedurige ondervinding heeft doen zien, dat het zelden mift of men kan van 't meergemelde Dasfen-Eyland,

het

het minste hapje van goede wind waarnemende, de Tafel-Baay in zeer korte dagen bestevenen, gelyk aldaar ook twee á drie Scheepen voor eenige dagen genoegzaam met Konynen en wilde Groenten tot verquikking harer ophebbende zieken, en andere Manschap kunnen gespyzigt werden, en als het den nood vereyscht, dagelyks wanneer men begeert van daar na de Saldanha-Baay vertrekken.

Onderrigting wegens de Saldanha Baay.

In welk geval van onvermydelyke nootzakelykheid, de zelve Baay dan moetende werden gekozen, dient daar omtrent te werden aangemerkt, dat men die onbeschroomt kan aandoen en inzeylen, mitsgaders dat, om ter deegen verkend te geraken, moet werden gelet op twee hooge Bergen, bezuyden gemelde Baay leggende, (zynde benoorden laagagtig Land,) en by onderzoek bevonden, dat voor aan buiten de Baay en zo mede binnewaarts, de gronden meest overal in 't vaarwater, voor Schepen en mindere Vaartuigen, bequaam zyn om daar op te kunnen Ankeren, 't welk vermits de stilte die men hier veeltyds ontmoet, en dat de Zuid-Wester tigt den mond van deezen Baay meest het heele Jaar door zeer sterk inloopt, dikwils gantsch dienstig te wezen zoude kunnen werden gevonden, en aan de Schepen merkelyk te pasfen komen, kunnende dezelve wyders verder binnen zeylende, haar Cours gerustelyk tusschen de hoek van de Hoetjes-Baay en 't Marcus-Eyland door stellen, of ook wel langs de Zuydwal en 't gezegde Eyland, beneden het zelven omloopen, om de Hoedjes-Baay te bestevenen, alwaar men dan op 4 en een half, à 5 Vadem overal op schoone grond kan Ankeren, en zo diep in die Baay agter gemelde hoek loopen, dat men geen opening van de Zee meer zien kan, en over zulks in een bekende Baay zonder de minste slag van Water voor alle winden bevryd legt, zynde boven dien in deze Hoedjes-Baay ook goede plaatsen en zandige Stranden, om met Schuiten en Boten te kunnen aankomen, dog goed drink-Water en verversing word hier, behalven het geene dat van de Caab komen moet, weinig of niet gevonden.

Wegens de Hout-Baay.

Ende of het gebeurde dat eenig Schip of Schepen door stilte of harde Winden, buiten de Hoek van de Caab tusschen de Tafel-Baay en Baay Fals, op dezen Hoeks-wal quamen bezet te geraken, hebben wy de Hout-Baay agter den Tafel-Berg gelegen, in de hier bygevoegde Kaart van de Tafel-Baay doen tekenen, waar uit zal kunnen werden gezien, dat de-

dezelve Hout-Baay is ſtrekkende Noord Noord-Ooſt en Zuid Zuid-Weſt en dat men even buiten dien Baay 30, 25, 20, 15. en 12 Vadems diepte bevind, mitsgaders dat de twee Hoeken, die de Baay komen te maaken Zuid-en Noord van malkanderen leggen; zynde Binnenwaarts, midden Vaarwaters 10, 8, 7 en 6 Vadems diepte, almeede ſchoone gronden; dog als men daar voor de Zuid-Weſt en Weſt-Zuid-Weſte Zee, die hier een zeer zwaar Water maakt, beſchut zoude zyn, moet men digt agter de Noord-hoek ankeren, daar ſlegts drie en mindere Vadems Water gevonden worden, en men dan maar omtrent twee Cabels Lengte van de Wal aflegt, zo dat hier geen grooter Scheepen als van 100 Voeten voor de voorſz. Zee en winden bevryd leggen kunnen, zo dat deze Baay over zulks niet anders dan by de uiterſte nootzakelykheid moet werden aangedaan; in welk geval by het inzeylen dient te werden in agt genomen, dat als men tuſſchen de Zuid-en Noord Hoek van dito Baay is, aldaar aan de Noord of Bakboort-zyde een klyn Rif van blinde Klippen, anderhalve Cabel-lengte dwars overſtekende gevonden word, 't welk met de minſte ſlag van water kan gezien en gemyd worden, als men het midden Vaar-waters houd; ook dient de tegenoverleggende Slangen-Kop nauwkeurig te worden gemyd, dewyl daar een Rif wel omtrent drie quart Myl om de Noord-Weſt van afſtrekt, dat by mooy weer niet kan werden gezien, dog waar op by hard of onſtuymig weder, ſterk brand.

Wegens de Baay Fals.

Maar als de Schepen nog laager en voor de Baay Fals komen te vervallen, genootſaakt mogte werden dezelve in te loopen, zal uit de hier by gaande Kaart van dezelve Baay kunnen werden beoogt, dat de Weſthoek zo na't doenlyk is zal moeten werden gehouden aan Bak-boort zyde, mits dat men wel zal zorge dragen, dat de brandende Klip de BLAASBALK die wel drie Quart Myl van gezeyde Hoek aflegt, en tuſſchen dewelke en de vaſte Wal geen Paſſagie, dan by nood, voor Schepen is, met oplettenheid moet gemyd werden; zeylende dan verders binnewaarts tot dat men komt te ontdekken een brandende Klip, die in de Kaart de Romans Klip getekent ſtaat, dewelke men aan Stuurboord zynde laat leggen, en zo de Simons-Baay tragt op te loopen, alwaar men op 6, 7 en 8 Vadem Water, tot dat men de geheele Zee toe heeft, kan Ankeren; zynde het daar tot een Cabel-Lengte van de Wal, drie en vier Vadem diep, en overal ſchoone Grond, gelyk men daar ook voor

alle

alle winden beſchut legt, en plaats heeft om met Schuiten en Boots aan Land, mitsgaders Water en Brand-Hout te bekomen, zonder dat de gemelde Romans-Klip, vermits het daar ſtyl diep tegens aan is, of de geheele Weſt-Kant van de Baay eenigſints behoeft geſchroomt te werden, als zynde 't daar overal allemaal goede en ſchoone Anker Gronden, ook kan men als het nodig is dezelve Romans Klip aan Bak-boords-zyde leggen laten, en zoo de Simons-Baay bezeylen, maar aan de Ooſt-Wal is het overal ongenaakbaar, en des noods kan men in de Mond van de Baay op 40, 45 Vadem, Zand-Grond met Schulpjes ten Anker komen, dienende egter te worden geobſerveert, dat in deze Baay zomtyds zeer harde valwinden, veel ſterker als die uit 't Zuid-Ooſte in de Tafel-Baay, van het Gebergte onverwacht neder ſtorten, waar door een Zeeman, hier voor niet op zyn hoede wezende, onverziens Maſten en Stengen zoude kunnen quyt raken.

Voorts heeft men van deze Baay Fals tot in de Tafel Baay, langs de Kuſt altemaal vuylige Klippige gronden, onbequaam voor een Schip om daarop te kunnen ankeren, behalven alleen als men de Leeuwen-bil Ooſt-Zuid-Ooſt en Zuid-Ooſt ten Ooſten, 't midden van het Robben Eyland Noorden ten Ooſten en Noorden en half Ooſt, en de Galge of Duyntjes-Hoek, die de Weſt-Hoek van de Tafel-Baay maakt, Ooſt en half Zuid van zig pylt, alwaar een Zant-plaat gevonden word, waarop men de diepte van 25, 27 en 28 Vadem fyne zand-Gronden heeft, maar als men het daar zetten wil, moet men niet lang wagten met het Anker te laten vallen, want als men deze Peyling van de Leeuwen-bil een halve Streek Zuydelyker neemt dan Zuid-Ooſt ten Ooſten, en het Eyland Noordelyker als Noorden en half Ooſt, dan heeft men weder van 30 Vadem 25 en 24 Vadem vuyle Gronden, zo dat de geene die hier op willen ten Anker komen zulks ſchielyk moeten verrigten, ten aanzien de daar toe bequame plaats van een zeer klyn beſtek is, anders is het als men de goede Grond treffen kan, hier zeer goed om te ankeren, om een kleyn hapje uit den Weſten aftewagten, en daar meede de Tafel-Baay te beſtevenen, welke Wind men hier veel aantreft wanneer het by 't Robben-Eyland nog ſtyf uit den Zuid-Ooſten doorwaait, maar als men hier leggende, eens een Anker koomt te verliezen, en dat de Zuid-Ooſte Wind ſterk continueerde, dan zoude men hals werk hebben om de Klip de Walvis

Wegens de Schone gront by de Leeuwen Berg.

te boven te komen, en de Reede van 't Robben-Eyland te bereyken, daarom is het wel zo fecuur, dat als een Schip aankomt zeylen, en 't in de Tafel-Baay niet kunnende opleggen, de cours dan maar direct na het Robben-Eyland laat doorftaan, in dit geval de noodige Zeemanfchap na gelegentheid van zaken gebruykende.

Wegens het Zeylen na de Rede by Nacht. En dewyl de befte anker-Gronden in de zelve Tafel-Baay, by de daar van gemaakte en dezen verzellende Kaart op hare peylingen worden aangewezen, is het onnodig voor 't overige hier jets meer dien aangaande by te voegen, maar zullen de Scheeps overheden alleen in agt neemen, dat als zy de gemelde Baay by Avond ofte des Nagts naderende, willen aandoen, en in zeylen, zy van hun aanwezen voor 't Land, door het doen van een Canonfchoot kennisfe zullen moeten geven; wanneer het Vuur op de Zuydzyde van 't Robben-Eyland zal worden aangeftoken; dat zy, dit Vuur in 't Noord-Noord-Weft wel zo Weftlyk houden, geruft met een Zuid-Zuid-Oofte, wel zo Ooftlyke Cours, naar de Reede mogen ftevenen, tot op de dieptens van 8 Vadems, dat, op hun nader fchieten, niet alleen het Vuur op de Ooftzyde van het Robben-Eyland by des Pofthouders Huis zal worden opgeftoken, maar ook de vuuren van de ter Reede leggende Schepen of Vaartuigen, als dewelke hier toe, in zulk een geval, altyd ordres hebben; waar op, misgaders op 't loot, dan geruft kan werden toegezeylt, tot dat men de diepte van 8 en 9 Vadems Water bekomen hebbende, het Anker aldaar in de Grond werpt, om de dag af te wagten, en dan vervolgens op de regte Ankerplaats te kunnen komen.

N B. *Behalven de Klip de Blaasbalk, is de Klip het Aambeeld, Z. O. van het uyterfte der Weft hoek van Baay-Fals ontdekt, waar op het alleen met laag water brand en dus gevaarlyk is. Men moet om die te myden, wanneer men een half Myl Zuyden van de Blaasbalk is, O N O. ftuuren, zo lang tot de Weft hoek N W. is, en dan N. op boegen.*

Aldus Gearrefteert ter Vergadering van de Seventiene
Binnen Amfteldam den 17 *Maart* 1746.

My Prefent.
NICOLAAS HARTMAN.

AAN-

AANWYZING

En Ordre

Omme ten allen tyden des Jaars van

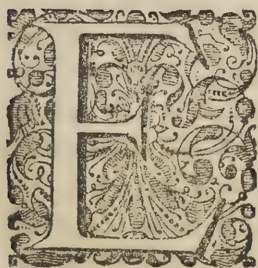
CAAB

DE

GOEDE HOOP

Het Eilant CEYLON te bezeilen.

Cours wyzing om Ceylon te bezeilen in de West Mousson.

Erstelyk: De Overheden der Scheepen, die van de Caab in de Maanden Januari, tot Augustus naar Ceylon konnen vertrekken, of in de Maanden April tot November, op de Kust Mallebaar gissen te arriveeren; zullen hun cours ten eersten om de Zuid hebben te stellen, om op het spoedigste de Weste Winden op de Zuider breette van 37 a 38 of meerder graden te bereiken, en met dien wint Oostlyk aan stevenen tot in het gezicht van de Eilanden St. Paulo of Amsterdam; om daar hun bestek te verbeteren; en in dezen Vaarweg by tyds uitzien, naar de groente die altoos by, en be-oosten deze Eilanden word bevonden, om daar aan te ontdekken of men dezelve by nacht of duister weêr, zonder die te zien, ook was gepasseert; als mede geen gelegentheit verzuimen om daaglyks de miswyzing van het Compas gaade te slaan; die, na de 25 graden, spoedig vermindert, en in 't gezicht van deeze Eilanden, in den Jaare 1750, 19 a 18 graden Noordwestring is bevonden.

Dog indien het mogte gebeuren, dat zy door ſtormen, of tegenwinden deeze Eilanden moeſten myden, of niet konden verkennen, zullen zy hun Ooſte cours niet langer houden dan tot dat de miswyzing op 18 graden is vermindert, alſchoon hun beſtek dan noch verre Weſtwaarts van de Eilanden mogt ſtaan; doch dit niet zeker konnende ontdekken, zullen zy hun Ooſte cours niet verder vervolgen, dan tot 91 graden lengte en van daar N. ten W. en N N W. aanhouden tot op 17 graden Zuider breette; en 82 a 83 graden lengte, daar zy de miswyzing omtrent 6 a 7 graden Noordweſtring zullen bevinden, by tyts uitziende naar het Eiland St. Brandaon; en wel verdagt zyn, dat van het zelve veele ſchadelyke droogtens verre in Zee ſtrekken; dat ook in de vaarweg van St. Paulo en Amſterdam tot op gemelde breete, de miswyzing van 't Compas, dagelyks en ſpoedig vermindert, weshalven zy de waarneming niet hebben te verzuimen, en hun Compasſen naar de bevinding gedyurig hebben te verbeteren, en by gebrek van dien, naar proportie van de gezeilde cours en verheit.

Het Eilant St. Brandaon gepasſeert zynde, zal de cours van bovengemelde miswyzing N. worden aangeſtelt naar de Linie; doch zo het mogte gebeuren, dat by of na 't pasſeeren van dit Eilant, de miswyzing meerder dan 6 a 7 graden wierd bevonden, zullen zy zo veel Ooſtelyker dan N. aanſtevenen, of indien de miswyzinge minder dan 6 a 5 graden wierd geobſerveert; zullen zy zo veel Weſtelyker dan N. aanhouden als nodig is om de Linie op 82 a 83 graden lengte of wel op 5 a 6 graden miswyzing te pasſeeren, welke Variatie daar nu noch onlangs is bevonden, en aan welke miswyzing zy weder konnen zien of zy Weſtlyker door desſelfs meerderheit, dan of zy Ooſtlyker, door deszelfs minderheit dan de gemelde graden, misgiſt zyn of niet; wel verdacht zynde, dat de weſtelyke Winden aan de Ooſtzyde van dit vaartwater ſtiller en variabeler worden, dat de ſtroomen hier ſterk om de Ooſt loopen, en dat de Eilanden hier gelegen, zeer laag, en niet dan begroeide Zand plaaten zyn, buiten welke geen gront dan op hun droogtens is, en waar van, mits het ſlegt water, de branding by nacht naauwlyks word ontdekt.

Maar zo het gebeurde, dat op de breete van St. Brandaon en verders, de miswyzing niet konde worden bevonden, zal de coers N. ten W. worden aangeſtelt tot zo lange tot de Variatie bekent word, doch dezelve in 't geheel misſende

ſende tot 4 graden Zuyder breete, van waar de cours dan Noorden zal worden aangehouden naar de Linie.

Van de Middellyn en boven gezegde miswyzing zal de cours Noorden vervolgt worden tot de Noorder breete van 9 a 10 graden, om van daar, met de Weſtelyke Mousſons windt, die van de maant Maart tot in October in deeze Zee regeert, Ooſt aan te ſteevenen om de Maldives Eilanden ruim ſchoots op 9½ graad Noorder breete te pasſeeren; wel verdacht zynde dat dezelve even zo geſtelt zyn, als de bovengemelde Eilanden, dog waarom evenwel het Looden niet moet werden verzuimt, wyl de Kuſt Mallabaar op het zelve moet worden aangedaan buiten welke ter disſtantie van 10 a 8 mylen gront word bevonden, weshalven zy met de Ooſt cours, die Kuſt veilig konnen aandoen, en langs dezelve af houden naar de bogt van Tuttukoryn; wel verdacht zynde op de Klip de omgekeerde Boot, Z. Z. W. van Caab Commoryn geleegen, waar digt by nog 18 vadem vuile grond gevonden word, waar na zy hun cours zullen hebben aan te boegen naar het Comptoir Punnecail, en daar ten anker komen, om de ordre van de Regeering op Ceylon, wegens 't geen hun verder te doen ſtaat, af te wachten.

Ten Tweeden; de Schepen die in de Maanden September, October, November en December, van de Caab vertrekken, en die men giſt dat in de Maanden December tot in Maart; op de breete van Ceylon konnen arriveeren, zullen als voorgemeld is, hun cours ook op dezelve wyze hebben te houden tot het Eiland St. Paulu of Amſterdam of de miswyzing van 18 graden; en de Scheeps Overheden in dien Vaarweg, alle het voorgemelde hebben te obſerveeren, en, naar hun beſtek aan de gemelde Eilanden op de eene of de andere wyze verbetert te hebben, de cours N. Ooſtlyk aanſtellen, tot op de Zuider breete van 25 graden en de lengte van 104, 105 a 106 graden, van waar zy Noorden hebben aan te ſtevenen, om de Middellyn op boven gemelde Lengte, by toelating der Weſt Mousſons wind, te pasſeeren, daar zy, (veronderſtelt zynde, niet misgiſt te zyn,) geen miswyzing op hun Compas, of ſlechts eenige Minuten Noord-Weſtring of Noord-Ooſtring zullen bevinden. *Coerswyzing in de N. O. Mousſon.*

Van de Middellyn zal de cours noorden worden behouden zo veel mogelyk is, om ſpoedig in de Noord Ooſt Mousſons wind, (die van de maand October of November tot in Maart in deze Zee regeert, op 7 a 8 graden Noorder breette te geraken, daar men dan Weſt aan zal ſtevenen, om het Eilant Ceylon, Benoorden

 den

den de droogtens de Baxos aan te doen; waar by de Scheeps-overheeden gelaſt worden in gedagten te houden, *dat door de thans om de weſtlopende Stroom, en dan daar by komende ſchrale giſſing, de weg, tuſſchen de Nicobaris Eylanden, en Ceylon, wel 20 a 25 Mylen korter kan werden gevonden, dan de Kaart vertoont. En dat by Ceylon de eerſte grond, op 40 vadem, digt aan de Kuſt eerſt word ontdekt, om welke reeden, (op pœne van deportement) het Lood by tyds zal worden gebruykt, en by verkryging van de grond, dezelve niet zal mogen werden verlaten, maar op een bekwame diepte, langs de Ceylonſche wal, naar de beſcheiden Plaats zal worden geſtevent, nog indagtig houdende, dat de thans hier om de Zuydvallende ſtroom, de Scheepen zeer ſpoedig van de wal voert, die dan geheel niet of bezwaarlyk weder te krygen is.*

Maar wyl buiten deeze twee gemelde weegen, noch een derde is, die de Ceylonſche Scheepen, in zommige maanden van 't Jaar kunnen bevaren, doch waar van de tyt niet is bepaalt, waar door veel een ongelukkige reize hebben gehad, dient dit volgende.

Courswyzing langs Afrika door het Canaal van Madagascar.

Dat de Scheeps Overheden, dit gemelde Vaarwater (ten zy dit hen anders wierd gelaſt) zullen kiezen in de maanden Maart, April, May en Juny, ſchoon wel voorbeelden zyn, dat zy in July vertrokken zynde, een ſpoedige reize hebben gehad, maar ook in het tegendeel, weshalven, om door dit onzekere, hen aan geen gevaren bloot te ſtellen, hen gelaſt zy, dit niet later te ondernemen, en ook niet vroeger, en dan hun cours van de Caab Zuidwaarts hebben aan te boegen, om ſpoedig in de Weſte winden te geraken, met welke zy Ooſt hebben aan te ſtevenen tot op de Lengte van 53 a 55 graden om dus van de W. pasſaat winden in 't afzeilen der Lengte te profiteeren, en in 't afhouden, ſpoediger door de variable winden te geraaken, die tuſſchen de 28 en 35 graaden, Zuider breete worden gevonden, weshalven zy van deeze Lengte de cours Noorden hebben aan te zetten, om de Kuſt van Afrika, tusſchen de Caab das Corentas, en St. Sebaſtiaan aan te doen, en niet eerder dezelve zoeken, om de variable winden, en de Zuidwaarts vallende ſtroomen, die langs de gemelde Kuſt regeeren, te myden: dat zy, van de gemelde Caab St. Sebaſtiaan N N O. zullen hebben aan te ſteevenen, om geruſt de droogten Baxos de

de Indië te passeeren, en dezelve voorby zynde, N O. ten N. aan boegen, tusschen de hoek van Mosambike en 't Eilant Juan de Nova door naar de Majottische Eilanden, wel verdacht zynde deKust vanAfrika het naaste te houden om gemelde Eiland Juan de Nova dat Laag en Vuil is te myden, dog ook verdagt zyn dat de banken van Sofala, schoon daar goede stek gront op is, gevaarlyk zyn, om dat, indien de Scheepen door storm, en laager wal, genootzaakt waaren daar te ankeren, zy teegen de wal zouden dryven door de weekheit van dien grond, gelyk aan het Schip de *Baarsande* is gebeurt.

Doch zo het gebeurde, dat de Scheeps Overheden, door tegenwinden genootzaakt waaren, de Kust van Africa bezuiden Mosambike te zoeken, zullen zy dezelve niet eer aandoen dan op de Zuyder breete van 17 graden en wel verdacht zyn, dat dezelve hier overal zeer laag en gebroken lant is, waar voor eenige droogten en laage Eilanden gestrekt leggen, die niet dan hooge en begroeide Zantplaaten zyn, waar van 't geboomte, dat zich als masten van Scheepen op doet, maar 3 a 4 myl verre kan worden ontdekt, en waar buiten geen grondt dan op eenige ondiepten gevonden word, en waar op de Stroom somtyds maalt en aanvalt. Langs of van welke Eilandjes zy hun cours hebben te houden, en verders Noortwaarts op te boegen naar de voorgemelde Eilanden van Majotte, welke, als zeer hoog zynde, verre genoeg kunnen worden ondekt, daar zy, des noots zynde, aan 't Eilant Azuany zich van Waater, Branthout en verversing kunnen voorzien, indachtig zynde dat de anker gront niet verder dan een pistool of snaphaan schoot van de wal word gevonden en styl afloopt, en dat de W. hoek in 't W. ten N. in de N O. hoek in 't N O. ten N. en de Negery, tusschen het O. ten Z. en O Z O. moet werden gebragt, gelyk in het nevens gaande Kaartje kan worden gezien.

Van de Majottische Eylanden zal de cours op het Eyland *Pynaken* worden aangestelt, en van daar N O. tot op 4 graaden N breete; wel uitziende na de hier leggende droogten, die schoon zy nooit ondekt worden, hier om streeks zyn gelegen en zal van gemelde breete, O N O. worden aangehouden tot op 9½ graad Breete, en dan regt Oost om de Maldives te passeeren, en verders te observeeren al het geene hier voor in 't aandoen van de Mallabaar gezegt is.

Maar

Maar wyl het zomtyts gebeurt, dat de Schepen, schoon in Juny van de Caab vertrekkende, door ruwe Noordelyke winden en om de Zuid vallende stroomen, zo lange hebbende gezworven, dat de tyt, om dit Canaal te Passeeren was verloopen, en de Schippers evenwel getragt hebben, langs dien weg hun reis te bevorderen, gelyk onlangs aan het Schip 't *Casteel van Woerden* is gezien; zo zal in deezen gevalle de tyt geobserveert werden, en de Scheeps Overheeden worden by dezen gelast, dat zy, indien zy voor de maant Augustus of uyterlyk met de helft van dien; Caap das Corentas noch niet waren gepasseert, de steven om de Zuid hebben te wenden, en op 36 a 37 graden Zuider Breette Oost aan houden naar de Eilanden St. Poulo of Amsterdam, en de tyt observeerende wanneer de Mallabaar of Ceylon kan werden bezeilt, van daar, het zy Be-Westen of Be-Oosten de Maldives stevenen naar het voorschrift der voorgemelde twee weegen, in gedagten houdende dat na het eindigen der West Mouson nog eenige tyt de stroomen om de Oost vallen, 't welk ook geobserveert moet worden, op de Scheepen, die in December van de Caab naar Ceylon vertrekken, dat, schoon in de Maant April de winden van 't Oosten naar 't Westen Be-Noorden de Linie hun keer neemen; de stroomen in die Maaant noch om de West volharden; als meede dat by de laaste ondervinding in, en buiten 't gezicht zo wel Be-Westen als Be-Oosten Ceylon maar eenige minuten, of een graat, na dat de Compassen verschillen, N. Westring of ook N. Oostring is bevonden, weshalven thans, gelyk voor heen, met die zeekerheit niet kan worden bespeurt wanneer men in 't wisselen der Mouson, op de breete van Ceylon niet verre buiten het gezigt van 't lant is gearriveert, of men Be-Oosten of Be-Westen dat Eilant is, ten waare dat men zig niet verre van de Maldives Eilanden bevont, daar thans nog $1\frac{1}{2}$ a 2 graade N. Westring is bevonden, waarom teraden is de coers in de wisselmaanden niet op het Eilant Ceylon maar zo verre Be-Westen of Be-Oosten te houden dat men verzeekert is by de aankomende N O. of West Mouson boven 's wints te zyn.

Dog wyl het zomtyds gebeurt, dat door tegen winden van het N O. tot Z O. de Scheepen worden verhindert om de Eilanden St. Paulo of Amsterdam te bereiken, en dus met laveeren, om die te zien, de reis zoude veragteren, zo zullen in dat geval de Scheeps Overheeden der bovengemelde Scheepen, als mede van die, welke in de Maant Juli, (dog anders geen,)

van

van de Caap vertrekken, wanneer zy op 80 a 83 graden lengte zyn geavanceert, de tyd daar mede niet behoeven te verſpillen, maar de coers Noorden konnen aanſtellen tot op de breete van 't Eilant St. Brandaon, en daar haar giſſing naar de bevindende miswyzing verbeteren, en verder obſerveeren, al het geene wegens dit Vaarwater hier voor gezegt is.

Eindelyk dient gedacht te worden, dat de Zeilaas ordre naar de miswyzing is geſchikt, dog die, zelf op de beste Compasſen wel 1 a 1 $\frac{1}{2}$ graad kan verſchillen, weshalven meer dan een goede pyling nodig is, en by gebrek, de Variatie door de Azimut rekening moet worden geobſerveert, om van de waarheit verzekert te zyn, dat ook de coersſen na de ordinaire loop der winden en ſtroomen, zyn gereguleert, doch die zomtyts wel van dien weg afwyken, waar in dan Zeemanſchap moet gebruikt worden, en de Scheeps Overheeden werden gelaſt, indien zy door verandering van de Winden van de voorgemelde Coerslyn werden gedreven, hun yver aan te wenden om by toelating der windt weder in dezelve lyn te komen, en in gedagten houden dat hoe ſpoediger door de variable winden in de Paſſaten of Mouſons geſtevent, en in volle Zee de wint ruim in de zeilen gehouden wort, dat zulks de minſte misgiſſing en de ſpoedigſte Reize geeft.

Aldus gedaan en Gearreſteert ter Vergadering van de Seventiene In Amſterdam den 29 *September* 1741.

In kenniſſe van my

NICOLAAS HARTMAN.

N. B.

Dewyl de miswyzing door verloop van Jaaren verandert, en deze Zeilagie ordre niet geduurig wordt herdrukt, worden de Scheeps Overheden gelaſt daar op te letten, en in vervolg van tydt, deeze Zeilagie ordre tegen de bevinding te verbeteren, en aan de Examinateurs op te geven, om by herdruk dan te veranderen.

Caab de Goede Hoop, door

